

Kvinner i spaserdrakt og store sko (1 av 3)

Kim Friele er en legende i norsk skeiv aktivisme. I denne første av tre episoder, forteller hun om sin kronglete vei inn i det hemmelige og skjulte skeive miljøet i Oslo på starten av 60-tallet.

Varighet: 30:10

Transkripsjon: Katharina Amalie Langerud

Kim Friele:

Da gikk jeg i strutteskjørt hvis jeg ville bli sjekket opp, og så hadde jeg langbukser og skjorte hvis jeg ville sjekke opp.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Du hører på podkasten «Skeiv historie» fra skeivt arkiv, Kim Friele var en av de mest synlige og mest markante personlighetene i den norske homobevegelsen i mange år. Hun forteller her om den kronglete veien inn i det hemmelige og skjulte miljøet i Oslo da hun var ung. Hun flyttet dit som nygift fra Bergen med ektemannen, Ole.

Kim Friele:

Du vet det å gå ut alene, det gjorde man ikke. Det handlet ikke noe om ... det gjorde ikke de som kom fra såkalt pene familier, som bodde i hus. Slik var det i min hjemby Bergen, og slik var det da jeg ble alene i Oslo. Slik at den festligheten som forsvant med Ole, bortsett fra vennskapet som bestod, men den tryggheten, jeg tenkte vel ikke over det, jeg var oppdratt til at sånn skulle det være. Men det er klart at, jeg merket det fordi at den gangen jobbet vi jo 6 dager i uken. Vi hadde jo ikke fri på lørdag. Vi jobbet frem til klokken 14.00, og da brukte jeg to år på å sitte på denne idiotiske benken ved nasjonalteatret og glante etter homoseksuelle. Det er jo helt komisk å tenke på. Jeg følte meg altså så alene. Jeg hadde noen fantastiske kolleger og en fantastisk sjef. Jeg var jo åpen, og da jeg fortalte det på kontoret når de spurte meg hvorfor vi skulle skilles, så sa jeg det rett ut: «Jo, fordi jeg er homoseksuell. Jeg må ha meg en dame.»

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hvordan ble det tatt imot da?

Kim Friele:

Det var det jeg skulle si, jeg kunne like godt sagt at jeg har plutselig fått blått har. De bare se på meg: «Ja, men det var jo leit for Ole.» Ja, han klarer seg nok. Altså, det var et utrolig arbeidsmiljø.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Men den når du da hadde kommet i kontakt med disse?

Kim Friele:

Ja, det tok jo lang tid. Jeg rekte omkring alene. For du skjønner når lørdagen kom, så visste ikke jeg hvordan jeg skulle rett og slett overleve. For en ting var at jeg hadde leilighet ute på Jar.

Her jeg har jeg skrevet det.

En sånn Kvist-leilighet. Jeg var jo et menneske som både var livsglad og annet, men det der var fryktelig tungt, altså. For det første, å ikke ha Ole som venn. Så var det at da han var ferdig med sine studier, så var vennekretsen også ferdig. Det er rart med den gangen, så ble det ikke så mye av de vennene og kontaktene, som jenter hadde hatt, det var mannens, ikke sant? Det var mye hans venner. Det her var det jo helt rimelig for jeg flyttet jo til Oslo fordi Ole studerte.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Så du fikk arbeide mens han studerte?

Kim Friele:

Ja. Så var vi jo veldig tidlig klar over at det ble skilsmisse, men vi fant ut at vi skulle bo sammen til Ole var ferdig med studiene, for det var veldig dyrt å ha leilighet eller ikke bo på hybel, det var ikke lett å få tak i det heller. Ole hadde bodd på Blindern studenthjem, men det var jo ikke muligheter for et halvt år eller å få hybelen der tilbake. Så vi ble nå enige om det og det gikk fint. Men da han dro hjem, hvor vi var enige om dette her, så datt jo en vegg ut. Altså, jeg satt på den benken og jeg hadde jo ingen kunnskap om hva dette var. Det eneste jeg hadde det var jo følelsene mine.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Men du hadde aldri møtt noen andre som ...

Kim Friele:

Aldri. Der satt jeg på den benken og glante.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hva så du etter?

Kim Friele:

Hva jeg så etter? Jeg så etter damer med grått spaser-skjørt, holdt jeg på å si, og flate, store sko. Jeg hadde lest et sted at lesbiske hadde unormalt store bein, så jeg satt og glante etter det, også grå spaser drakt. Den eneste det passet på var altså turistsjefen i Oslo, Alfhild Hovdan.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Der viste det seg at du hadde rett.

Kim Friele:

Jeg hadde det rett, men jeg kunne jo ikke ... Det hadde jeg hørt: det viste seg at Alfhild Hovdan, av alle ting, [ler] hun var også medlem av den der Norsk Publikum Leisure klubb. Hun var jo turistsjef i Oslo. [Ler godt] En gang det skulle være et møte? Nei, det var et eller annet min sjef ville ha meg med på. Det skulle skje på Astoria hotell, som lå rett ovenfor Metropol, den gangen var jo Metropol en vanlig restaurant. Så skulle vi inn på det møtet og så kom Alfhild Hovdan. Jeg tenker jo, for hun hadde jo grått, spaser-skjørt, og jeg er ikke så sikker på om hun hadde så veldig store ben, så hadde hun jo sånn sveis som du har. Så presenterte Os meg, han sa: «dette sekretæren min», og sånn. Hun tok hånden min, «Det gleder meg» sa hun og ristet, og så sier Os «Ja, jeg ser det, Alfhild.» sa han.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Så hun merket, altså, hun så det på deg, tror du?

Kim Friele:

Nei, jeg tror bare hun synes jeg var søt. [ler godt] Jeg mener, hun var jo ikke kommet ut av skapet, men altså det var jo det samme som Per Aabel. Jeg mener det var jo helt idiotisk å gå rundt og tro at vi andre ikke skjønnte saker og ting, så dum var vi jo ikke i hodet. Men det var ganske artig altså, for det viste seg, jo.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Vil du si at hun var det første møtet du hadde med en annen lesbisk?

Kim Friele:

Ja, det må ha vært det. Jeg visste jo ikke det, det var jo i yrkessammenheng. Jeg visste jo ikke, det var bare det jeg hadde lest i en bok, at sånn så lesbiske damer ut. I etterkant har jeg jo flirtet godt av det, for da må det jo være at alle andre så sånn ut, mens jeg er så ut som et menneske, ikke sant? Så dette er jo en tilfeldighet, men hvis du spør meg hvem var den første lesbiske du traff? Ja, da må jeg antagelig si at det viste seg i ettertid. Du skjønner, når jeg kan si det at det viste seg i ettertid, så var det fordi min aller første, skal vi si alvorlige kjæreste, som var venn av Wenche og meg til hun pustet ut sine siste dager. Da var jeg en sånn hjelpeverge for henne.

Kari Storm, hun var i grunn Norges absolutt aller første åpne lesbe. Hun vokset opp i Nittedal. Hun hadde en veldig god stilling til slutt i ligningsvesenet, Oslo ligningsvesen. Jeg traff henne i 1966, da kom altså jordens flotteste jente spaserende inn på Snarøya, hvor vi holdt til. Jeg trodde jeg skulle dåne, altså. *Veldig* pen. Så kom hun og spurte om jeg ville danse med henne og jeg var jo helt henrykt. Så sier jeg «jeg har ikke sett deg før?» og så sier hun «nei, men jeg fikk beskjed at det var kommet spesielt én pen ny dame her ute, så derfor så kom jeg» sa hun. Hun hadde jo et forhold, det var ikke noe spøk, hun hadde et veldig bra forhold til en annen dame som ikke var ute av skapet. De holdt sammen, altså. De hadde riktignok på sine gamle dager hver sin leilighet, men de holdt faktisk sammen i 50-60 år. Det var helt unikt. Men Kari Storm var åpen, hun var aldri åpen organisasjonsmessig og alt mulig sånn, men hun var åpen på ligningskontoret og hun var åpen hjemme i Nittedal, hvor hun vokste opp. Hun var født, skal vi se, Wenche var født i 1926 og Kari var født i 1923.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hvordan tror du det ble tatt imot? Sånn som du sier, de var åpen på ligningskontoret og åpen i familien ...

Kim Friele:

På ligningskontoret gikk det veldig bra. Alle visste hvem Kari Storm var. Flott jente. Alle visste hvem hun var. Hennes far var ingeniør, maskiningeniør, tror jeg han var. Han var gått bort da jeg traff Kari, og moren var gått bort. Hun hadde altså dette kjærlighetsforholdet da, men det kunne jo ikke forhindre at jeg falt for henne. Det var jo veldig trist, men da fikk jeg min ilddåp, man får ikke alltid som man vil det her i verden.

Men i hvert fall, tilbake til Alfild Hovdan. Grunnen til at jeg fikk bekreftet det læreboken hadde lært meg og som kunne vært noe veldig sprøyt, det var at Kari var et utrolig modig menneske. Om hun hadde hatt Alfild Hovdan som skatteyder på sitt kontor, det har jeg ikke peiling på, men det jeg vet (fordi hun fortalte meg det), var at hun i sin fortvilelse over å ikke finne noen miljø og i det hele tatt få etablert seg, så oppsøkte hun Alfild Hovdan. Det var jo modig, for det betyr jo at hun, på en måte, med fire øyne «outet» Alfild Hovdan. Hun hadde tatt veldig blidt imot henne, da hadde hun sagt noe sånn som: «Bare ta det med ro, Kari. Du finner nok en kjæreste du, òg» Det gjorde hun jo da, for dette var vel på begynnelsen av 50-tallet. «For det har jeg funnet meg». Da skjønnte jeg da, men det var jo ikke noe man gikk rundt gjorde, man «outet» ikke selv om vedkommende selv var forholdsvis åpen, ikke sant?¹

¹

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hvordan fant du fram til den første festen du var på Ormsund Roklubb. Var det første gangen ...

Kim Friele:

Ja, det var første gang.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hvordan fant du frem?

Kim Friele:

Jo, det skal jeg fortelle deg. Det var en lørdag, jeg husker det som det var i går, jeg satt på denne benken ...

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Utenfor Nasjonal Teateret?

Kim Friele:

Utenfor Nasjonal Teateret, ja. Så kommer da en dame, det var litt vondt å se om det var dame eller mann. For hun hadde ... Ja, det var litt vondt å se, men jeg tok det for gitt at det var en dame, jeg hørte det på røsten, men hun var veldig maskulint kledd. Til det må jeg bare med en gang si at da jeg endelig kom meg ut i det miljøet ute på Ormsund, da gikk jeg i strutteskjørt hvis jeg ville bli sjekket opp, og så hadde jeg langbukser og skjorte hvis jeg ville sjekke opp. Det var kjønnsrollen, så innpodet var vi.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Så det ble automatisk adoptert i det miljøet og ... [...]

Kim Friele:

Ja, vi hadde jo ingen modeller. Altså, vi hadde mor og far, sant? Hvis vi ville være far, så fikk vi kle oss som far. Hvis vi ville være mor, og far skulle gjøre [utydelig] til oss. Altså, en dame i langbukser og alt mulig sånt. Ja, da satt man i strutteskjørt. Så verden har gått fremover.

Men jeg satt der og så kom dette damemennesket, så kom en som senere viste seg å være, ikke Rolf Løvås som var stiftet eller som var første sjef i forbundet[DNF-48], men en bergensmann, en jurist som var i skapet hele sitt liv. Så selv om man er «outet» litt sånn innimellom, så vil ikke jeg gjøre det, veldig kjent bergensnavn. Veldig feminin. Jeg satt der vet du, og de stod og [hermelyder] kaklet der. Så tenkte jeg «jeg følger etter de», altså det gjør jeg om jeg så skal reise til ... ja.

Så begynte de å gå nedover Stortingsgaten, og jeg fulgte etter, på anstendig avstand. Så gikk de rett til Østbanen, eller var det da de gikk inn på original pilsen? Nei, de gikk nok rett til Østbanen, og jeg gikk til Østbanen. De gikk på toget, og jeg gikk på toget. Så gikk de av på Bekkelaget, og jeg gikk av på Bekkelaget. Så gikk de ned til den rokklubben, Ormsund Roklub. Jeg fulgte etter de og tenkte, «ja, jeg vet ikke hva de skal, men det må være et eller annet». Så kommer det en dame gående, og så sier jeg «Unnskyld at jeg spør, vet de hvem som holder til i Ormsund?». «Nei, men det er sikkert bare å banke eller ringe på døren.» Jeg ble jo så optimistisk, så gjorde jeg det. Døren blir åpnet, så presenterte jeg meg, og så blir døren smelt igjen.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Da brukte du ditt eget navn?

Kim Friele:

Ja, og det var livsfarlig. Ingen opptrådte under fullt navn. Det gjorde du på medlemssøknaden din, og den gikk jo i hvelvet med alt slags hemmelig greier, vet du?

Så gikk jeg opp på Jan stasjonen, jeg bodde på Jan, så det passet jo i grunnen helt ok, det. Så jeg gikk opp på Jan stasjonen, og da husker jeg storgråt. Altså da satt jeg utenfor Jan stasjonen på en benk og grein. Jeg var helt oppgitt. Jeg hadde ikke telefon hjemme, så jeg tenkte at jeg ringer ned. Så slo jeg opp i telefonkatalogen og ringte ned, så kom det en manns røst.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Ja, du ringte ned til rokklubben?

Kim Friele:

Ja. Jeg presenterte meg og sa «jeg ville bare så gjerne vite hvem som ...» så ble bare røret lagt på. Det var helt håpløst. Da var gode råd dyre, men det jeg gjorde [ler] jeg tenkte, «OK, jeg har ikke så god lønn, selv om den er bedre enn den jeg hadde i Bergen, men dette orker jeg ikke mer». Jeg hadde da funnet noe på toget mellom Oslo og Bergen. Jeg har vært hjemme hos min mor og far og på vei tilbake, tror jeg det var. Så lå det et blad på tog toalettet. Vet ikke om det var «Vi menn» eller hva i all verden det var. Nei, det kan ikke ha vært Vi menn, men det var et sånt magasin som jeg aldri

kjøpte. Det lå der, du vet hvordan det er, jeg ville ikke ta på det, men jeg så på det. Plutselig var det en annonse der, den tror jeg var for Sex blad/6-blads salg, Magnus Severinsen.

Han holdt til i skippergaten, [ler] ved siden av en Emissær for øvrig, og den Emissæren var jo ikke i sine fulle fem. I hvert fall, nede i skippergaten, opp en eller annen etasje holdt Magnus til. Der solgte han «Eos» og disse danske homobladene. Da gikk jeg opp til ham, tror jeg.

Han sa da at «det finnes en organisasjon her som heter 'Det norske forbudet av 1948', men jeg er blitt ekskludert», hvorfor det jeg da, sa jeg, «fordi jeg er delvis åpen. Jeg er ikke åpen i aviser og sånn, men jeg går rundt og selger disse bladene på utesteder hvor jeg vet at homofile befinner seg.»

Vi sa jo ikke «lesbiske» den gangen, jeg var visst den eneste på kloden som sa «homoseksuell», for jeg sa det er jo det seksuelle som er undertrykt, det er ikke at du har brune øyner eller kommer fra Bergen. Men det er nå så, han sa det, så sier jeg: «Ja, hvordan finner jeg frem?»

«Nei, vet du. Jeg vet ikke hvor de holder til nå. Du må ha et medlem som garanterer for deg.» sa han,

«Ja, men hvordan i all verden skal jeg kunne få noen til garantere for meg når jeg ikke kjenner noen og er på jakt etter?»

«Jeg kan ikke hjelpe deg, dessverre» sa han.

Så tenkte jeg: OK, jeg har ikke noe god råd, men han hadde da fortalt meg om denne Admiral kroen i København. Så tenkte jeg at jeg reiser. Jeg reiser. Det gjorde jeg. [ler] Kjøpte meg en halv akevitt, vet du. Den kjøpte jeg jo enten på strøket eller jeg kjøpte den på danskebåten. Så tok jeg inn på misjonshotellet i [utydelig]. Oi, oi, oi ... så tok jeg meg en pillehytt og spiste medbragt på hotellrommet. Så gikk jeg alene over rådhusplassen og ned det som ble kalt «pisseranden», ned mot Nyhavn. Nedi der lå Admiral kroen. Det var jo som å komme hjem, altså.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Husker du hva du så når du kom inn der?

Kim Friele:

Ja, jeg husker det. Jeg har en veldig unormalt god hukommelse. Ja, jeg husker det. For det første, så husker jeg [ler] han som sto i døren. Han så ut som han hadde en visnet blomsterbukett på hodet, men det var bare en parykk. Det var noe tilnærmet det flotteste du kunne få tak i den gangen, men den så helt ... Han nærmest neiet, ikke sant? Det var en sånn skrulle i døren. Jeg husker ikke hva jeg hadde på meg, men jeg gikk nok kanskje i skjørt, tror jeg.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Vet du hvilket år dette var?

Kim Friele:

Jeg vet hvilket år dette var, for det må ha vært i 1962. Ja, det må vært august eller september 1962. Så kom jeg der, jeg ser det for meg, det var inn på høyre side var bardisken, det var mye bord og folk som satt og kaklet. Mange damer, noen var alminnelige damer, og noen var veldig sånn «herre kledd». Du skjønner, jeg følte meg jo allerede den gangen som en gammel jomfru, så jeg tenkte det at: nei, nå må jeg altså. Jeg må jo vite hvem jeg er. Jeg må jo få det bekreftet»

Da er det århundrets mest komiske historie som oppstår. Jeg husker henne godt, hun hadde en skjønn sønn. Jeg kjøpte en trompet ... Nei, jeg kjøpte en gitar til sønnen da jeg kom tilbake til Oslo. Jeg traff en dame, hun het Grete til fornavn. Veldig maskulin. Veldig pen.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hun var Norsk?

Kim Friele:

Nei, hun var Dansk. Jeg gjorde meg så søt som jeg kunne og gjorde meg til og alt så. Hun spanderte noen drinker på meg og sånn. Hotellet mitt var jo i gjestegate ute, og det var kjent som et strøk for litt ja, lettere fugler. Men det var misjonshotellet, og det var billig. Så sier hun til meg: «ja, men jeg kan følge deg tilbake på hotell»,

«vil du det da, altså», sa jeg, jeg prøvde å gjøre meg til. «Ja, det vil jeg. Om du ikke vil være med meg hjem, da» sa hun.

«Jo, men hvor bor du?», «Nei, jeg bor også i [utydelig]» sa hun. Hjertet mitt hoppet.

Så inviterte hun meg hjem, og det var helt greit det. Hun hadde en skjønn sønn. Han var vel 12 år, tror jeg. Men han holdt til inne hos seg selv. Hun Grete, både hun og sønnen var veldig musikalsk. Gutten spilte på et [...] og en gitar. Det var derfor jeg kjøpte gitaren da jeg kom tilbake til Oslo. Men hun spilte trompet. [Ler godt] Og du vet, jeg pleier jo å si det sånn at jeg lå nå der med alle talentene mine. Den damen hun satt altså på den sengekanten og spilte trompet til jeg var helt ør i knollen altså. Så det ble ingenting. [Ler godt]

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Det ble trompet konsert.

Kim Friele:

Det ble trompet konsert. Det var da Aftenposten på en eller annen senere anledning, jeg husker ikke om det var Stange eller hvem, som skulle si noe litt sånn ... Jeg husker ikke hvilken forbindelse det var, om det var når jeg fulgte 80 og måtte begynne å forberede meg på at, jeg visste jo ikke hvor lenge jeg kom til å leve. Jeg husker det ikke, jeg bare husker at det sto: «Jeg håper at hun blir fulgt av en trompet-solo» eller ett eller annet. Det var jo fordi jeg har fortalt noen denne historien her. Jeg synes den er fornøyeelig. [Ler]

Så reiste jeg tilbake. Jeg hadde jo jobb i Oslo. Jeg måtte jo bare komme meg hjem.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Så du var der bare den ene kvelden?

Kim Friele:

Ja, jeg var der en «weekend». Så dro jeg hjem, men på båten så satt det noen oppi restauranten, jeg var nokså fort opp, der satt en gammel gris i et hjørne. Jeg så med en gang at han var en gammel gris. Så satt det to gutter ved et bord, de var altså så søt. Så søte. Den ene var dansk, han het Mogens. Han hadde store ører og lite hår, men var så pen. Den andre het Olav. Det var jo ikke snakk om på 60-tallet for disse å være åpen, så jeg sier ikke noe etternavn. Spiller ingen rolle. Mogens var frisør, holdt til på Lysaker, og Olav tror jeg jobbet i eldreomsorgen. I hvert fall, Mogens var ... Jeg kan ikke huske om vi kalte det «skrulle» i gamle dager, jeg. Men så fint og ... [gestikulerer].

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Nesten en sånn utdødd rase det nå.

Kim Friele:

Ja, det er fordi at nå tilhører det ... Hva er det heter? «Ingen er som alle andre», «det fargerike fellesskapet», og alt mulig. I gamle dager var det en status, altså noen av oss betraktet det å være skrulle som å ha en «fin» status. De som har lengst inne i skapet, de synes det var pinlig, ikke sant? De ville ikke ha noe med skrullene å gjøre for de var redd for å bli avslørt. Men noen av oss andre syntes veldig godt om skrullene. [ler] Det var liksom våre favorittvenninner, det var skrullene.

Iallfall disse to guttene satt nå ved dette bordet da, og som sagt Mogens snakket litt høyt da, [gestikulerer] så han plutselig til Olav, og Olav sa «husj!». Så sier den gamle grisen ett eller annet, enten pervers, han bruker iallfall et uttrykk som provoserer meg noe helt forferdelig. Så jeg reiste meg, la oss si at han satt der og jeg satt ved et bord her, så reiste jeg meg og så sa jeg «kan du være snill, å gjenta det du sa?», «Ja, de folka borti der de ...», så datt det ut av meg: «Ja, de er ikke akkurat gode venner, men jeg tilhører samme familie». Så sier han der gamlingen «nei, fy faen» sa han bare. Du vet, da hadde jo jeg i hvert fall signalisert ... Jeg så Mogens, han ble nesten helt rørt, vet du. Så det endte med at jeg kom bort og satt meg ved bordet hos dem. Jeg gikk bort jeg og sa «jeg er føler meg så alene. Jeg har vært i København på en viftetur», «har du vært på Admiral kroen?» sa Mogens, «ja». Så sa han sikkert noe om jeg hadde fått meg noe å spise eller et eller annet sånt idiotisk, man har jo med det, vet du. Så fortalte jeg min fortvilelse og alt det. «Nei, men vi er medlemmer av forbundet. Vi skal ta deg med». Du vet, det var jo som å komme i himmelen.

Så kom jeg hjem, og da traff jeg på benken en lørdag, da ble jeg frelst, for da kom Mogens og Olav.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Så da fikk du komme Ormsund for første gang?

Kim Friele:

Da tok de meg med til Ormsund. Der var det, den lørdagen jeg var der, da tror jeg vi var åtte damer og resten mannfolk, 30 mannfolk eller noe sånt.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Hvordan ser de ut? Var der en type?

Kim Friele:

Det var veldig pene menn. Veldig pene menn. Veldig ålreite damer også, men de hadde drukket så veldig mye.

Bjørn André Widvey, Skeivt arkiv:

Du har hørt på podkasten «Skeiv historie» fra Skeivt arkiv ved Universitetet i Bergen. Husk å abonnere for å få med deg alle episodene.